



## **Odborné vyjadrenie podľa § 1 ods. 2 písm. e) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov**

Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva (ďalej ako „Stredisko“) ste dňa 19. decembra 2022 doručili podnet, v ktorom sa na Stredisko obraciate vo veci diskriminácie vyplývajúcej z existencie hmotnoprávnej úpravy, ktorá ustanovuje podmienky nároku na vdovský výsluhový dôchodok.

V zmysle § 1 ods. 2 písm. e) zákona o zriadení Strediska<sup>1</sup>, Stredisko zabezpečuje právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie. Stredisko vydáva v predmetnej veci nasledovné odborné vyjadrenie.

### **Z obsahu podnetu**

Vo Vašom podnete uvádzate, že ako vdova po príslušníkovi Zboru väzenskej a justičnej stráže a matka jedného dieťaťa, sa cítite diskriminovaná z dôvodu legislatívneho zakotvenia podmienok nároku na vdovský výsluhový dôchodok. Vdovský výsluhový dôchodok ste poberali počas jedného roka od smrti manžela. Po uplynutí tohto obdobia, keďže ste matkou jedného dieťaťa, Vám výplata vdovského výsluhového dôchodku bola pozastavená.

Uvádzate, že s účinnosťou od 1. januára 2023 sa vdove, ktorá vychovala aspoň jedno dieťa, znižuje veková hranica opätovného vzniku nároku na vdovský dôchodok z dôchodkového veku na vek 57 rokov. Predlžuje sa aj obdobie poberania tejto dávky, a to z jedného roka na dva roky. Uvedené sa však týka len vdov vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia.

### **Postup Strediska vo veci**

Stredisko sa dňa 11. januára 2023 obrátilo so žiadosťou o stanovisko na Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej ako „MV SR“). MV SR vo svojej odpovedi zo dňa 14. februára 2023, doručenej dňa 20. februára 2023, poukazuje na skutočnosť, že v súčasnosti je v Národnej rade Slovenskej republiky predložený poslanecký návrh (parlamentná tlač 1368) na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 328/2002 Z. z., pričom obsahom tohto návrhu je predĺženie obdobia trvania nároku na vdovský výsluhový dôchodok z jedného roka na dva roky,

---

<sup>1</sup> Zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov.



a taktiež doplnenie situácie, kedy aj po uplynutí tohto obdobia bude mať vdova nárok na výplatu výsluhového dôchodku, a to ak dovŕšila vek 57 rokov a vychovala jedno nezaopatrené dieťa.

Uvedený poslanecký návrh na vydanie zákona, ktorým sa mení zákon č. 328/2002 Z. z. korešponduje s právnou úpravou obdobnej problematiky v zákone č. 461/2003 Z. z.

## Právny rámec

Vdovský výsluhový dôchodok je dôchodková dávka, ktorá sa poskytuje za podmienok ustanovených zákonom č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej ako „zákon o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov“). Účelom vdovského výsluhového dôchodku je zabezpečiť vdove príjem v prípade úmrtia jej manžela. **Podmienky nároku na vdovský výsluhový dôchodok upravuje § 46 a nasl. zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov.**

Na vdovský výsluhový dôchodok má nárok vdova po policajtovi alebo profesionálnom vojakovi, ktorý

- a) splnil ku dňu úmrtia podmienku doby trvania služobného pomeru na vznik nároku na výsluhový dôchodok alebo podmienky na vznik nároku na invalidný výsluhový dôchodok alebo
- b) zomrel v dôsledku služobného úrazu alebo choroby z povolania, alebo
- c) bol pred dňom smrti poberateľom výsluhového dôchodku alebo invalidného výsluhového dôchodku.<sup>2</sup>

Vdova má nárok na výplatu vdovského výsluhového dôchodku **počas jedného roka od úmrtia manžela.**<sup>3</sup> Po uplynutí tohto jedného roka zaniká iba nárok na výplatu vdovského výsluhového dôchodku, samotný nárok na vdovský výsluhový dôchodok však trvá aj naďalej. Po uplynutí jedného roka nárok na výplatu trvá iba vtedy, ak vdova spĺňa niektorú z nasledujúcich podmienok:

- a) stará sa o nezaopatrené dieťa alebo
- b) je invalidná, alebo
- c) dovŕšila vek rozhodný pre nárok na starobný dôchodok, alebo
- d) vychovala aspoň 3 nezaopatrené deti, alebo
- e) dovŕšila vek 52 rokov a vychovala 2 nezaopatrené deti, alebo
- f) manželstvo vdovy so zomretým policajtom alebo profesionálnym vojakom trvalo počas služobného pomeru zomretého policajta alebo profesionálneho vojaka najmenej pätnásť rokov alebo

---

<sup>2</sup> § 46 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov.

<sup>3</sup> § 50 ods. 1 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov.



g) k úmrtiu manžela došlo v dôsledku služobného úrazu alebo choroby z povolania.<sup>4</sup>

Ústavou Slovenskej republiky (ďalej ako „Ústava SR“) garantované **právo na primerané hmotné zabezpečenie** v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj **pri strate živiteľa**, podrobnejšie upravuje zákon o sociálnom poistení a tiež zákon o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov, ktoré explicitne vymedzujú podmienky vzniku nároku na vdovský (výsluhový) dôchodok, ako aj podmienky nároku na výplatu vdovského (výsluhového) dôchodku.

Všeobecný princíp rovnosti, ako aj antidiskriminačný normatív, sú zakotvené v **Ústave SR v čl. 12 ods. 1 (všeobecný princíp rovnosti)<sup>5</sup> a v čl. 12 ods. 2 (normatív zákazu diskriminácie)<sup>6</sup>**. Ustanovenie čl. 12 ods. 2 Ústavy SR má všeobecný, deklaratívny charakter a nie charakter základného ľudského práva a slobody. Jeho použitia je možné sa dovolávať len v spojitosti s ochranou konkrétnych základných práv a slobôd uvedených v Ústave SR.<sup>7</sup> Relevantným v posudzovanom prípade je čl. 39 ods. 1 Ústavy SR.

V zmysle čl. 39 ods. 1 Ústavy SR majú občania **právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe** a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.

Čl. 39 Ústavy SR je ústavnou normou, ktorá garantuje základné práva v spojení s čl. 51 ods. 1 Ústavy SR. Všetkých základných práv priznaných čl. 39 Ústavy SR sa možno domáhať iba v medziach zákonov, ktoré vykonávajú ustanovenia čl. 39 Ústavy SR.<sup>8</sup> V zmysle čl. 51 ods. 1 Ústavy SR, domáhať sa práv uvedených v čl. 35, 36, 37 ods. 4, čl. 38 až 42 a čl. 44 až 46 tejto ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú.

V posudzovanom prípade je zásadnou právnou úpravou ustanovujúca podmienky nároku na vdovský výsluhový dôchodok obsiahnutá v § 50 ods. 2 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov.

## Právne posúdenie

<sup>4</sup> § 50 ods. 2 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov.

<sup>5</sup> Čl. 12

(1) *Ľudia sú si slobodní a rovní v dôstojnosti a v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.*

<sup>6</sup> Čl. 12

(2) *Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmysľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvyhodňovať alebo znevýhodňovať.*

<sup>7</sup> Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky I. ÚS 17/1999, zo dňa 22. septembra 1999. Dostupné na: [https://www.ustavnysud.sk/ussr-intranet-portlet/docDownload/e9e602ec-81fb-4b4a-ac19-6e1f1c087f86/Rozhodnutie%20-%20N%C3%A1lez%20I.%20%C3%9AS%2017\\_99.pdf](https://www.ustavnysud.sk/ussr-intranet-portlet/docDownload/e9e602ec-81fb-4b4a-ac19-6e1f1c087f86/Rozhodnutie%20-%20N%C3%A1lez%20I.%20%C3%9AS%2017_99.pdf)

<sup>8</sup> DRGONEC, J., Ústava Slovenskej republiky, komentár, 2. vydanie, Heuréka 2007, Šamorín.



Stredisko v roku 2021 poukázalo v odbornom stanovisku<sup>9</sup> týkajúcom sa vdovských dôchodkov jednodetných žien na to, že **stanovenie podmienky výchovy dvoch detí nemá žiadne opodstatnenie a nie je zrejmý žiaden legitímny cieľ**, ktorý by túto diferenciaciu odôvodňoval. **Za legitímne možno považovať len stanovenie vekovej hranice ženy a s ohľadom na počet vychovaných detí túto vekovú hranicu určiť**, a to v závislosti od dosiahnutej úrovne sociálneho rozvoja krajiny.

Stredisko vychádzalo z nespornej skutočnosti, že **povaha vdovského dôchodku je rovnaká bez ohľadu na to, koľko detí žena vychovala**, keďže prvoradý je finančný charakter tejto dávky. Na základe uvedeného Stredisko konštatovalo, že ženy, ktoré dovърšili 52 rokov a vychovali dve deti a ženy, ktoré dovърšili 52 rokov a vychovali jedno dieťa, sa nachádzajú v porovnateľnej situácii. Právna úprava **znevýhodňovala skupinu žien z dôvodu počtu vychovaných detí**, pričom podľa právneho názoru Strediska, je tento dôvod možné subsumovať pod chránený dôvod iného postavenia. Skutočnosť, či sa žena venovala výchove jedného alebo viacerých detí, by jej nemala byť na ujmu z dôvodu, že vdovský dôchodok primárne slúži samotnej žene a nie deťom.

Stredisko v odbornom stanovisku formulovalo záver, že **§ 74 ods. 3 zákona o sociálnom poistení je v rozpore s Ústavou SR a predstavuje porušenie čl. 12 ods. 2 Ústavy SR v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy SR**.

**Stredisko uvádza, že právne posúdenie a závery prezumované v odbornom stanovisku sú *in specie* aplikovateľné aj na vdovské výsluhové dôchodky.**

S účinnosťou od 1. januára 2023 bolo znenie § 74 ods. 3 zákona o sociálnom poistení novelizované zákonom č. 421/2022 Z. z. V zmysle dôvodovej správy k predmetnému zákonu *právna úprava nezakotvuje žiadne zvýhodnenie pre vdovy, ktoré vychovali jedno dieťa, oproti tým, ktoré nevychovali žiadne dieťa. Navrhovaná právna úprava počítá s ponechaním zvýhodnenia v prípade vychovania dvoch detí, ako aj zvýhodnenia v prípade vychovania aspoň troch detí, avšak dopĺňa aj zvýhodnenie pre vdovy a vdovcov, ktorí vychovali aspoň jedno dieťa. V takýchto prípadoch by nárok na vdovský a analogicky na vdovecký vznikol dovърšením veku 57 rokov. Znamená to, že v § 74 ods. 3 zákona o sociálnom poistení sa za písmeno d) vložilo nové písmeno e), ktoré znie - **dovърšila vek 57 rokov a vychovala jedno dieťa**.*

Pokiaľ ide o zvýhodňovanie osôb, ktoré vychovali určitý počet detí na účely trvania nároku na výplatu vdovského výsluhového dôchodku, tento právny stav bol v podstate prevzatý zo všeobecného systému sociálneho poistenia. Napriek tomu, zákonodarca nepristúpil k novelizácii

---

<sup>9</sup> Bližšie pozri: Odborné stanovisko *Diskriminácia vdov s jedným dieťaťom*. Dostupné na: [OS-Diskriminacia-vdov-s-jednym-dietatom.pdf \(snslp.sk\)](https://www.snslp.sk/os-diskriminacia-vdov-s-jednym-dietatom.pdf)



**zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a znenie § 50 ods. 2 zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov je tak naďalej v rozpore s Ústavou SR a predstavuje porušenie čl. 12 ods. 2 Ústavy SR v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy SR.**

Stredisko poukazuje na to, že porušenie normatívu zákazu diskriminácie je o to závažnejšie, že zákonodarca novelou zákona o sociálnom poistení rozšíril možnosť opätovného poberania vdovského dôchodku jednodetným ženám vo všeobecnom systéme sociálneho poistenia, *a contrario* s osobitným systémom sociálneho zabezpečenia policajtov a vojakov.

### **Záver**

Stredisko v odbornom stanovisku primárne posudzovalo súčasné znenie zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov, ktoré neobsahuje úpravu ohľadom nároku žien, ktoré sú matkami jedného dieťaťa na vdovský výsluhový dôchodok po jednom roku od smrti manžela.

Stredisko na základe vyššie uvedenej argumentácie konštatuje, že predmetné ustanovenie zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov, je v rozpore s Ústavou SR a predstavuje porušenie čl. 12 ods. 2 Ústavy SR v spojení s čl. 39 ods. 1 Ústavy SR.

S pozdravom

**PhDr. Silvia Porubánová**  
výkonná riaditeľka